

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

R. P. Ioannis Azorii Lorcitani, Societatis Iesv Presbyteri Theologi, Institvtiones Morales

In Qvibus Vnivers[a]e Qvaestiones ad Conscientiam recte aut prauè
factorum pertinentes, breuiter tractantur

Azor, Juan

Coloniae Agrippinae, 1612

32 Vbi sit restitutio facienda.

urn:nbn:de:hbz:466:1-14014

tunc cum lex sit pœnalis, non habet vim obligandi in conscientia ante sententiam iudicis: Vnde si vi statuti, qui accipit, factus est inhabilis, & incapax ad acquitendum Dominium eorum, quæ accipit, tunc obligatio erit restituendi accepta danti, ante sententiam iudicis.

Notandum est, ea quæ sunt accepta per simoniam, ex iure communi canonico restitui debere pauperibus, siue pijs vsibus applicanda, si bona temporalia sunt: si verò iura sint spiritualia, vt sunt beneficia, renunciari debere, iuxta ea, quæ à nobis dicuntur in *Traclatu de Simonia*.

Cui sint restituenda bona accepta per mendacium, fraudem, simulationem, vel metum.

CAVTV XXXI.

NO T A N D V M est dubitari à quibusdam, an quando quis per fraudem, mendacium, vel metum impedit, ne alius consequatur bonum aliquod, v. g. ne Caius consequatur bonum, quod daret illi Titius, teneatur restituere Caio bonum, quod impediuit? Ratio dubitandi est, quia talis impediens licet fecerit, vt Titius inuoluntariè daret bonum illud alteri, quam Caius, nõ tamen videtur contra iustitiam abstrulisse Caio, quoniam cum Titius liberè vellet Caio donare, talis impediens non impedit Caium à consecutione alicuius boni, quod sit illi ex iustitia debitum: posset enim Titius liberè suam voluntatem mutare, & non dare Caio id quod volebat.

In hac re cõmunis est omnium opinio, talem impediens obligari in conscientia ad restituendum ei, quem impedit ab alicuius boni consecutione, quotiescunque impedit per mendacium, vel fraudem, vel metum. Et ratio huius est, quia si metus, fraus, vel mendacium abesset, Caius haberet bonum sibi à Titio donandum, ergo contra iustitiam peccauit impediendo, quia impediuit id, quod Caius habere potuisset. Cum verò obijciatur, Erat Titius liberum suam voluntatem mutare, & nõ donare Caio. Respondeo, argumentum non probare, quod nõ teneatur restituere Caio bonum, à cuius consecutione eum impediuit, sed hoc solum, quod si adit probabilis aliqua coniectura, quod Titius voluntatem suam mutaret, tunc non teneatur restituere totum bonum quod impediuit, sed aliquid minus arbitrio boni viri, considerata probabilis coniectura, qua possit Titius suam voluntatem mutare.

Est item notandum, non sufficere ad hoc, vt talis impediens liberetur à restitutione totius boni, quod impediuit, esse probabilem aliquam coniecturam, qua Titius possit suam voluntatem mutare: sed necesse est, vt sit coniectura, quod Titius mutaret suam voluntatem. Nam licet Titius posset mutare, si reuera alioqui mutaturus nõ esset, tunc talis impediens mendacio, fraude, vel metu, in causa fuit, vt Caius nõ consequeretur paratum sibi à Titio bonum: & ita totum bonum quod impediuit, debet restituere ei: Et hæc est ratio, cur cõmuniter Doctores asserant, talem impediens obligari ad restituendum totum bonum, quod impediuit, ei quem impediuit, quia reuera sic impediendo fuit integra causa, cur Caius quod impediuit bono priuaretur. Atque hinc etiam colligitur ratio, cur si impedit quis precibus Titium, ne liberè donationem faciat Caio, non teneatur ad restitutionem, quia preces nõ adimunt voluntarium, & ita non sunt causa, cur Caius non habeat bonum donandum à Titio: at verò vis, metus, mendacium, & fraus sunt causa integra, & absoluta, cur Caius nõ habeat bonum sibi paratum à Titio, quoniam istorum singula voluntarium tollunt.

Est etiam annotandum; eum qui aliquid accipit ab alio ob conditionem, vel causam, esse obligatum ad restitutionem eius, quod accipit, faciendam ei à quo accipit, quotiescunque conditio, vel causa non subsistit, vt est communis omnium sententia, idque ratio ipsa euidenter ostendit.

Vbi sit restitutio facienda.

CAVTV XXXII.

DE hac re S. Thomas 2. 2. q. 62. art. 5. & 4. Dist. 15. q. 3. art. 5. quæstionum. 4. ad 1. 2. 3. & 4. Caietanus *ibid.* & in *Summa verbo Restitutio, cap. 4. & 5.* Scotus *lib. 4. de Iustitia q. 7. ar. 1. ad 3.* Medina *de Reu. Restitutione q. 2.* Richardus in 4. Dist. 15. ad 1. Scotus *eod. lib. & Dist. q. 2. art. 4.* Gabriel *eod. & lib. & Dist. q. 2. art. 2. conclus. 28. ad tertium casum.* Almay. *eod. lib. & Dist. q. 2. art. 3.* Paludanus *ibidem q. 2. art. 4. in quinto casu.* Antoninus *par. 2. tit. 2. cap. 3.* Siluester *verb. Restitutio 4. q. 4.* Angelus *eod. verb. in 2. num. 7.* Armilla *eod. verb. num. 25.* Nauarrus *cap. 17. num. 42.* & seqq. Couat. in *Reg. (Peccatum) par. 1. in principio num. 7.* Nider. in *Præcepto VII. cap. 7. dub. 3.*

Notandum est ex communi sententia Doctorum tres regulas in genere posse colligi.

Prima regula est: Quando bona fide aliena res possidentur, & solum ratione rei alienæ restitutio est debita: tunc restitutio est facienda in eo loco, vbi est res, nec enim possessor bonæ fidei damnum pati debet.

Secunda regula: Quando restitutio est debita ratione delicti, vel ratione iniustæ acceptationis: tunc restitutio est facienda in eo loco, vbi est Dominus rei, licet res sit alibi, quia Dominus rei debet indemnis, seruari: nec est ratio cur damnum pariatur in re sua ex alio loco deferenda, vbi ipse est, sed totum huiusmodi damnum pati debet is, qui accipit, vel possidet eam.

Tertia regula: Quando, ex contractu inito inter partes res debet restitui in certo loco, de quo est contentum, tunc restitutio est facienda in loco, de quo est contentum, quia assignatus est locus ex communi consensu partium contrahentium. Quid verò sit dicendum, quando locus certus nõ est ex conuentione constitutus, dicemus infra.

His positis, quæritur, eum usnam impensis debeat res aliena restitui, debitoris, an creditoris? In hoc sunt tres opiniones: Prima alicui, esse faciendam impensis debitoris, ita vt eius impensis fieri debeat in eum locum, vbi est creditor: nisi essent impensæ, aut maiores, quam sit totum debitum, aut æquales: tunc enim, in his nempe duobus euentibus, non tenetur debitor suis impensis rem alienam mittere ad locum, vbi est creditor, sed potest iure expectare tempus, quo credit restitutionem faciendam minoribus impensis. Si quæras ab istis; quid si tale tempus probabiliter creditur non futurum? Tunc a iure, rem esse reponendam in aliquo religioso loco, quo verbo videtur significari vt ea expendatur in pios vsus, aut esse dandam pauperibus in bonum creditoris, si quos habet in eo loco, in quo est debitor. Si nõ habet, tunc esse eam dandam pauperibus, aut reponendam in aliquo religioso loco, vbi suo Domino donec compareat, seruetur, vel, vt in vsus pios expendatur, si nunquam credatur Dominum esse inueniendum. Hæc opinio est S. Thomæ in 4. loco citato, Scoti, Richardi, Gabrielis, Almaini, Nideris, immò ait Almainus esse communem. Ratio huius rei, quia debitor non tenetur tantum damnum pati, vt, v. g. restituisse debeat summam 100. aureorum cum impensis 200. aut aliorum 100. aureorum, nec rationabilis esset voluntas creditoris, si in eo casu vellet sibi suam rem restitui.

At secunda opinio, quãdo debitor migravit de loco, vbi est restitutio facienda, tunc eius impensis debet mittere rem alienã ad locum vbi est creditor, & vbi antea esset restitutio futura, siue impensæ sint maiores, siue æquales debito, quia sibi imputare debet debitor, si quidem discessit ex loco, vbi restitutionem facere debuisset. Si tamen creditor migravit ex loco, vbi esset restitutio facienda, tunc facienda est restitutio creditoris impensis, nisi illæ futuræ sint maiores, vel æquales debito, quia in hoc casu rationabiliter præsumi potest, nolle creditorem sibi rem suam restitui, sed differri restitutionem ad aliud tempus commodius, & opportunius. Quando verò sunt futuræ impensæ minores debito, restitutio est

facienda

facienda impensis creditoris, quia sibi imputare debet tales impensas, siquidem migravit ex loco, ubi erat sibi restitutio facienda. Hanc opinionem sequitur Glossa in cap. Cum tu. de Vsur. Paludanus, Siluester, Angelus, & Antoninus locis supra citatis, Abbas, Anania, & alij in c. Cum tu. De Vsur.

Opinio tertia asserit, ita distinguendo: si res restituenda est ex delicto, vel quasi delicto, siue ratione iniustæ acceptionis, tunc restituenda res est cum impensis debitoris, non creditoris, siue creditor discesserit ex loco, unde accepta est, siue debitor. Si verò res restituenda est ex contractu, vel quasi contractu, tunc aliud est dicendum. Ita Caiet. Sotus, Couarruias, Medina & Nauarrus, *ijs in locis, quos supra memorauimus.*

In hac re, primò est dicendum, cuiusnam impensis res aliena sit restituenda, quòdo est restituenda ex delicto, vel quasi delicto: & de hoc dicimus in hac questione. Secundo dicendum, cuiusnam impensis debeat restitui, quòdo est ex contractu, vel quasi contractu restituenda est, siue ratione rei habitæ, vel acceptæ; & de hoc agendum in proximè sequenti questione.

In præsentì igitur dicimus, Primo contra primam opinionem auctores primæ opinionis non verè dicere in hoc, quod indistinctè, & in vniuersum loquuntur, cum aiunt rem alienam esse restituendam cum impensis debitoris, quòdo sunt impensæ minores debito: quando verò sunt æquales, vel maiores, non esse obligationem restituendi. Nam si hoc intelligant, quando res est restituenda ex contractu, vel quasi contractu, est verum in eo sensu, quem dicimus questione sequenti: si autè intelligant in vniuersum, etiam quando res est restituenda ex delicto, vel quasi delicto, siue ratione iniustæ acceptionis, tunc est falsa eorum opinio, vt rectè aiunt Caiet. Couarruias, Medina, Sotus: nam fur, vel quicumque alius iniustus possessor rei alienæ, vel morosus debitor tenetur etiam cum suis impensis restituere rem, etiam si maiores sint impensæ futuræ: quia fur sibi imputare debet damnum, & impensas, quas patitur, & morosus etiam debitor iurè sibi imputet maiores, quas facit expensas, siquidem potuit ante restituere, & non restituit culpa sua; nec Dominus rei debet damnum pati, aut sua re priuari ex hoc, quòd sint impensæ futuræ etiam maiores.

Secundo dicimus contra secundam opinionem, Auctores illius opinionis etiam falsò credere, rem alienam esse restituendam cum impensis creditoris, si creditor discesserit ex loco, unde accepta est res: cum impensis verò debitoris, quando debitor discesserit ex loco, unde res aliena est accepta: nam cum indistinctè, & in vniuersum loquuntur auctores eius opinionis, falsum est dicere, rem alienam ex delicto, vel quasi delicto acceptam esse restituendam cum impensis creditoris, si creditor discesserit ex loco, unde res est accepta: nam fur, & quicumque alius morosus debitor, vel iniustus possessor rei alienæ cum suis impensis tenetur mittere rem ad creditorem, etiam si migraverit ex loco, unde accepta est res: quoniam cum fur, vel in culpa fuerit in accipienda re, aut fuerit in mora restituendi rem ablatam, sibi imputare debet impensas, quas facit: nec ex hoc quòd Dominus rei migraverit ex loco, unde est furto accepta res, priuari debet re sua, aut damnum pati, & impensas in re sua recuperanda: sibi enim imputet fur, cum acceperit sua culpa rem alienam, aut cum sua culpa non restituerit prius in loco, ubi potuit commodè, & sine vllis impensis. Et idem est dicendum de quocumque alio iniquo possessore, vel iniusto debitorè.

Quare tertio dicimus, verum esse quòd ait tertia opinio, quandoque res restituenda est ex delicto, vel quasi delicto, restitui debere cum impensis debitoris, etiam si æquales, vel maiores sint debito, & etiam si creditor discesserit ex loco, unde accepta est res. Id enim postulat iustitiæ ratio, vt Dominus rei damnum non patiarur in re sua recuperanda, quando damnum prouenit ex culpa debitoris.

Est tamen notandum, quòd etiam adnotat Medina, Couarr. & Siluest. in verb. Restitutio 4. q. 4. in fine, quòd sicut creditor non debet damnum sustinere in re sua recuperanda, quando damnum prouenit ex culpa debitoris, sic etiam non est necesse, vt lucrum reportet ex delicto debito-

ris: nam iustitiæ lex exigit quidè ne creditor patiarur damnum, quòd prouenit ex culpa debitoris, non tamen exigit vt lucrum reportet. Quare si creditor, vel Dominus rei de loco migravit, & secum erat rem sibi furto sublatam portaturus ad locum, in quem migravit, & in asportanda re esset impensas facturus, tunc non est cur fur condemnetur ad restitutionem rei cum tantis impensis, quantas fuerat Dominus rei facturus: quia tunc lucrum reportaret Dominus rei. Item fur, aut prædo spoliavit aliquem in via, auferens ab eo decem modios tritici, vel decem amphoras vini, vel olei, quas transportabat in ciuitatem cum impensis, satis est vt fur, vel latro restituat rem alienam deductis illis impensis, quas alioqui esset Dominus rei facturus. Si tamen Dominus rei esset rem suam portaturus sine vllis impensis, tunc condemnandus est fur, vt mittat rem ad locum, ubi est Dominus rei cum suis impensis. Item, si Dominus rei portaturus esset aliò rem suam, sed cum paruis expensis, vel saltem cum minoribus, quam faceret fur in re mittenda ad ipsum, tunc condemnandus esset etiam fur ad illas impensas minores faciendas: deducere tamen iure potest eas, quas alioqui facturus erat rei Dominus, paruas, siue minores. Item si creditor siue Dominus rei de loco migravit, & non erat secum rem sibi furto sublatam asportaturus, sed venditurus in eo loco, unde res est accepta, tunc similiter aiunt Medina, & Couarr. in cõscientia iniustum possessorem minimè obligari suis expensis rem mittere ad eum locum, in quem se transtulit Dominus rei; sed satis est, vt restituat eam in eo loco, unde accepta est, tertiore facto Domino rei, quòd ibi sit res eius, vt recuperet illam.

Sed reuera videtur aliter dicendum; quia parum refert quòd Dominus rei non esset asportaturus rem suam, sed venditurus eam in loco, unde migravit: quia aut fur, siue iniustus possessor potuit ante restituere, quam creditor migrasset de loco, aut non potuit: si non potuit, semper ex culpa prioris delicti tenetur rem alienam restituere etiam cum suis impensis: siquidè contra iustitiam est, vt Dominus rei patiarur damnum, quòd prouenit ex culpa debitoris. Si autè potuit antea restituere, sibi imputet, siquidem non restituit. Quare condemnandus est in hoc etiam euentus, vt mittat rem cum suis impensis ad locum, ad quem migravit creditor: sed deductis illis expensis, quas probabiliter creditur facturus fuisse creditor, si rem suam asportasset: quia, vt diximus, lucrum, non est necesse, vt reportet Dominus rei in re sua recuperanda.

Cuius impensis fieri debeat restitutio rei alienæ, quando est restituenda ratione rei emptæ, vel possessæ, vel ex contractu, vel quasi contractu.

CAPVT XXXIII.

IN hac re est prima opinio, quæ asserit, esse faciendam restitutionem impensis eius, qui primò discessit ex eo loco, ubi alioqui fieri debebat, v. g. si debitor prius discessit ex loco, ubi fieri debebat restitutio, aut si rem transtulit in alium locum, tunc restituendum est impensis suis, quia sibi imputare debet impensas, cum sponte discesserit ex loco, vel rem aliò transtulerit. Si autem creditor prior discessit ex loco, tunc impensis eius restituenda est res in eo loco, in quem ipse migravit. Alioqui satis est, vt debitor restituat in eo loco, ubi antea fieri debebat restitutio. Et ratio est, quia si creditor migravit, sibi imputare debet impensas. Deinde, quia in huiusmodi casu non est cur debitor damnum pati debeat. Sic Anton. Palud. & Couarr. & Siluest. locis supra citatis, & Panor. in cap. Cum tu. de Vsur. & Gloss. & Anania in eo cap.

Ait secunda opinio, fieri debere restitutionem impensis creditoris. Ita Caiet. & Sotus supra citati, & probat Caiet. quia si restitutio est facienda solum ratione rei possessæ, quale est inuentum, depositum, & hereditas aliena bona fi-